

ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΣΤΗΝ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ ΤΩΝ ΡΩΜΙΩΝ

Ανάθεμα στους αίτιους
του ξεριζωμού

«Ανάθεμα στους αίτιους του ξεριζωμού» γράφει η Διδώ Σωτηρίου. Ενενήντα χρόνια μετά την Ανταλλαγή επισκέπτεται στα σπίτια των παππούδων μας!

• Του Μάξιμου Χαρακόπουλου

Ο μουκτάρης μάς υποδέχεται εγκάρδια στον καφενέ, σε ένα πλάτωμα που μοιάζει με την πλατεία του χωριού. Όλοι είναι σε εγρήγορση. Αστυνομικοί και αρχές του τόπου αναμένουν στην Τζαλέλα την έλευση του Οικουμενικού Πατριάρχη, για να τελέσει την πρώτη λειτουργία, 90 ολόκληρα χρόνια μετά την Ανταλλαγή των πληθυσμών. Οι πρόσφυγες από αυτό το άλλοτε ρωμαϊκό χωριό, το Ευμορφοχώριον, έχουν εγκατασταθεί στο Ομορφοχώρι της Λάρισας.

Ο μουκτάρης μάς προσφέρει τσάι, που συνθίζουν να πίνουν οι Τούρκοι. Ο, νεοεκλεγείς, περιφερειάρχης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, και Καππαδοκίας στην καταγωγή, Γιώργος Παυλίδης ζητά καφέ. Στη Τουρκία μπορεί να διεκδικούν την πατρότητα του ελληνικού καφέ, ωστόσο το καφενείο δεν είχε άλλο τι από τσάι. Οι τωρινοί κάτοικοι του χωριού είναι απόγονοι μουσουλμάνων προσφύγων από την Καστοριά. Μάλιστα, όπως μου έλεγαν κάποιοι ηλικιωμένοι, παιδιά ανταλλάξιμων, μέχρι να πάνε σχολείο δεν γνώριζαν τα τούρκα. Μίλαγαν το σλάβικο ιδίωμα των Σκοπιών.

Τα λεωφορεία με τους Έλληνες τουρίστες, μεταξύ των οποίων και προσκυνητές απόγονοι Ρωμιών προσφύγων, δυσκολεύονται να κινηθούν στους στενούς δρόμους. Σε λίγο φτάνει ο Πατριάρχης, συνοδευόμενος από τον Αρχιεπίσκοπο της Ουτρέχτης των Παλαιοκαθολικών κ. Joris Vercammen. Ο προκαθήμενος της Ορθοδοξίας με την πρόσκλησή του σε εκπροσώπους άλλων χριστιανικών δογμάτων στο προσκύνημα της Καππαδοκίας υπενθυμίζει – πράγματι, με φαναριώτικη διπλωματία - τις ρίζες του ορθού δόγματος που ορθοτόμησαν οι μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας από την Καππαδοκία. Ένα σμίνος από κάμερες οπεύδει να αποθανάτισει τη στιγμή που ο μουκτάρης τού προσφέρει λουλούδια καλωσορίζοντάς τον. Ο Πατριάρχης ανταποδίδει με δώρο και φιλοφρονήσεις. Μετά τις εθιμοτυπίες κατηφορίζουμε το καλντερίμι για την επιβλητική εκκλησία του Τιμίου Σταυρού. Στο χωριό, ο χρόνος θαρρείς και έχει σταματήσει στο 1924, σημείο-καμπή για την Καππαδοκία, τη χρονιά Ανταλλαγής των πληθυσμών που επέβαλε η συνθήκη της Λωζάνης. Τα περισσότερα σπίτια, ακόμη και αυτά που κατοικούνται από τους νέους κατοίκους, έχουν παραδοθεί στη φθορά του χρόνου.

Θυμούνται από παλαιότερη επίσκεψή μου, έναν σταυρό πάνω από την πόρτα κτίσματος στο δρόμο προς την εκκλησία. Το δείχνω στον Πατριάρχη. Εκείνος ζητά να μπούμε μέσα, και τότε διαπιστώνουμε πως πρόκειται για άλλον ένα ναό.

Η εκκλησία του Τιμίου Σταυρού στη Τζαλέλα, επιβλητική παρά τη φθορά του χρόνου και τους βανδαλισμούς.

Πάτερ ημών... Λειτουργία στη Τζαλέλα. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης προσκαλώντας εκπροσώπους άλλων χριστιανικών δογμάτων στο προσκύνημα της Καππαδοκίας, όπως τον Αρχιεπίσκοπο Ουτρέχτης των Παλαιοκαθολικών κ. Joris Vercammen, υπενθυμίζει τις ρίζες του ορθού δόγματος που ορθοτόμησαν οι μεγάλοι πατέρες της εκκλησίας από την Καππαδοκία.

Επί των ημερών του Πατριάρχη Βαρθολομαίου ξαναλειτούργηθηκαν εκκλησίες στην Καππαδοκία και τον Πόντο, που ήταν «βουβές» μετά τη μκρασιατικά καταστροφή.

Τα λόγια είναι φτωχά για να περιγράψουν τη συγκίνηση όσων είχαμε την τύχη να συμμετάσχουμε στη μυσταγωγία της πατριαρχικής αυτής λειτουργίας στη γη που ανέδειξε τους μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας

Τα μαρμάρινα θωράκια στο γκρεμισμένο τέμπλο στέκονται ακόμη επιβλητικά. Ο χώρος, όμως, χρησιμοποιείται πια ως αποθήκη... Κατηφορίζοντας συναντούμε ένα κοπάδι με καραμανλίδικα πρόβατα, αυτά με την παχιά ουρά που, όπως έλεγε η γιαγιά, έβγαζε ένα τενεκέ λίπος, απαραίτητο σε μια αδενδρη περιοχή, χωρίς ελιές, σαν το οροπέδιο της Καππαδοκίας. Πιο κάτω συναντούμε δυο μουσουλμάνες με σαλβάρια να κάθονται στο πλατύσκαλο της εισόδου της αυλής και δίπλα τους τρία παιδιά να παίζουν. «Μέρκαμπα!», θα τις χαιρετήσει ο πατριάρχης και στα παιδιά, που θα τρέξουν από περιέργεια στην κουστωδιά μας, θα προσφέρει σοκολάτες και κομποσκοίνια.

Ο ναός μπροστά μας στέκεται επιβλητικός στην άκρη του φαραγγιού. Είναι από αυτούς που χτίστηκαν στην επικράτεια της οθωμανικής αυτοκρατορίας μετά τις μεταρρυθμίσεις του τανζιμάτ, που σήμαναν περισσότερα δικαιώματα για τις μειονότητες. Η κτητορική επιγραφή στο υπέρθυρο μας πληροφορεί ότι εγκαινιάσθηκε από τον ίδιο τον μητροπολίτη Καισαρείας Παΐσιο. Δυστυχώς, τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά, χαραγμένα στους τοίχους και τις αγιογραφίες συνθήματα, βρισιές και ονόματα Τούρκων με... βέλη και καρδούλες. Στο γεύμα που θα ακολουθήσει της λειτουργίας, ο Τούρκος πρέσβης στην Αθήνα, που βρέθηκε στην Καππαδοκία με όμιλο Ελλήνων προσκεκλημένων του, θα εκφράσει τη λύπη του γι αυτούς τους βανδαλισμούς. Το δάπεδο του ναού έχει καλυφθεί με μια πρόχειρη ξύλινη κατασκευή, καθώς είναι κυριολεκτικά οργωμένο από τις προσπάθειες τυχοδιωκτών να βρουν κρυμμένους θησαυρούς των «γκιαούρηδων» που έφυγαν.

Τα λόγια είναι φτωχά για να περιγράψουν τη συγκίνηση όσων είχαμε την τύχη να συμμετάσχουμε στη μυσταγωγία της πατριαρχικής αυτής λειτουργίας στη γη που ανέδειξε τους μεγάλους Πατέρες της Εκκλησίας. Ίσως για κάποιους ελλαδίτες, που πα μαθαίνουν στα παιδιά τους ότι ο Άι Βασίλης δεν έρχεται από την Καισαρεία αλλά από τη... Λαπωνία, να μη σημαίνει και τίποτε. Όσοι, όμως, μεγαλώσαμε με τις αφηγήσεις της γιαγιάς για τη μακρινή πατρίδα, το «μεμλεκέτ», και τον καημό της να γυρίσει πίσω, το ανάθεμα στους αίτιους του ξεριζωμού «σεμπέπ ολάν καχρ ολσούν», που γράφει στο τέλος του βιβλίου της «Ματωμένα κόματα» η Διδώ Σωτηρίου, για εμάς, λοιπόν, αυτή η λειτουργία στη γη των παππούδων μας είναι μια χαρμολύπη. Είναι το δικό μας τάμα να ξαναγυρίζουμε στις ρίζες μας, κρατώντας έτσι, αλψιμόντες και όχι χαμένες τις πατρίδες της Ανατολής!

* Ο δρ. Μάξιμος Χαρακόπουλος, βουλευτής Λάρισας και πρώην υπουργός, είναι ιστορικός ερευνητής και συγγραφέας του βιβλίου «Ρωμιοί της Καππαδοκίας».